

Elegantisti entisajan puutarhoista ja kasveista

Teija Alanko:

Malva ja mulperi. Poimintoja entisajan puutarhoista. SKS 2018. 263 s. ISBN 978-952-222-943-4.

Luostaripuutarhat, linnojen puutarhat, apteekkipuutarhat, akateemiset puutarhat, koepuutarhat, kartanopuutarhat, orangerit, pappilapuutarhat, kaupunkipuutarhat, kaupalliset puutarhat ja kasvitieteelliset puutarhat. Filosofian tohtori, kasviarkeologi ja kasvibiologi Teija Alangon teos *Malva ja mulperi* pyrkii kattamaan puutarhojen historiaa laaja-alaisesti ja yleistajuisesti, ja myös onnistuu siinä erinomaisesti. Kirjasta saa laavan kuvan puutarhojen historiasta Lounais- ja Etelä-Suomessa 1400-luvulta 1800-luvulle, ja erityisen toimiva on kulttuurihistoriallisen ja kasvitieteellisen tarkastelun yhdistäminen.

Puutarha etymologisesti moninaisine merkityksineen toimii yleiskäsitteenä, jonka avulla Alanko tarkastelee erilaisten puutarhojen, istutusten ja viljelysten historiaa. Hän painottaa, miten puutarhojen historiallisten kerrostumien tutkimisessa tarvitaan monitieteistä tutkimusta ja monia erilaisia lähdeaineistoja. Keskiajan puutarhoista on Suomessa säilynyt vähän kirjallisia lähteitä, ja toisaalta myöhempinä vuosisatoina vaikkapa kirjeissä mainitut kasvit eivät menestyneet aiotussa mittakaavassa tai suurisuuntaisia puutarhasuunnitelmia ei koskaan toteutettu. Lisäksi kasvien nimet ovat saattaneet muuttua eri aikoina. Arkeologiset kasvijäänteet tarjoavat tutkijoille menneisyyden puutarhanhoidosta tietoa, joka ei ole tavoitettavissa kirjallisista tai kuvallisista lähteistä. Kasviarkeologisen ja kulttuurihistoriallisen lähestymistavan yhdistäminen tuo puutarhahistoriaan selkeästi uudenlaisen näkökulman, uusia tulkintoja ja tutkimustuloksia.

Malva ja mulperi nivoo yhteen puutarhoille annettuja esteettisiä ja ekonomisia arvoja, puutarhojen taidehistoriallisia merkityksiä, kasvihistoriaa, kansanvalistuksen historiaa ja yksittäisten ihmisten historiaa. Alanko kirjoittaa ihmisistä, joiden aloitteesta ja työn tuloksena erilaiset puutarhat syntyivät ja kukoistivat. Apteekkipuutarhojen, koepuutarhojen, tieteellisten puutarhojen ja kaupallisten puutarhojen keskeinen tehtävä oli saada erilaiset kasvit menestymään ja kasvattaa niitä käyttöön tai myyntiin lääketieteellisessä, taloudellisessa tai tieteellisessä mielessä. Pappiloiden puutarhoissa ja pienten tonttien kaupunkipuutarhoissa korostui hyötyviljely, kun taas kartanopuutarhoissa puutarhan esteettisyys ja laajuus kertoivat omistajien vauraudesta ja hyvästä mausta.

Puutarhojen kulttuurihistorian ohella Alanko nostaa esiin kullekin puutarhalle tyypillisiä kasveja ja niiden viljely- ja käyttöhistoriaa. Erityisen ansiokasta on kasvien historiallisten käyttötarkoitusten kriittinen analysointi ja kasvien tarkastelu muinais- ja vieraslajeina. Monet kasvit voivat olla jopa hengenvaarallisen myrkyllisiä, jos niitä käyttää samaan tapaan kuin vaikkapa 1600- tai 1700-luvun reseptit tai keittokirjat ohjeistavat. Esitellesään kasvien historiallisia käyttötarkoituksia vaikkapa lääkkeinä tuo Alanko selkeästi esiin, milloin kyseessä on kasvi, jota ei myrkyllisyytensä vuoksi missään tapauksessa pidä enää käyttää historiallisissa lähteissä mainitussa käyttötarkoituksessa.

Alanko onnistuu hyvin tavoitteessaan kirjoittaa kasveista, ihmisistä ja historiasta puutarhojen kautta. Koska lounaisen ja eteläisen Suomen alueella on ollut tai on yhä rajallinen määrä puutarhoja, joista on saatavilla historiallista tietoa, on monesta Alangon kirjassaan kuvaamasta puutarhasta kirjoitettu jo aikaisemmin. Tämä ei kuitenkaan poista teoksen arvoa, vaan Alanko punoo taitavasti yhteen aikaisemman historian ja puutarhahistorian tutkimuksen sekä oman asiantuntemuk-

sensa arkeobotaniikan tutkijana. Näin syntyy monitie-
teinen kokonaisuus puutarhojen ja kasvien historiasta
kiinnostuneelle yleisölle.

Miellyttävästi kirjoitetun ja monipuolisesti kuvitetun
kirjan loppuun olisin toivonut kokoavaa loppulukua,
jossa Alanko olisi vetänyt yhteen erilaisia kehityskulkuja
ja pohtinut erilaisten puutarhojen, kasvien ja tiedonväli-
tyksen – sillä sitähän puutarhat mitä suurimmassa mää-
rit ovat olleet – merkityksiä, jatkumoa ja katkoksia.
Näitä aiheita Alanko käsittelee kirjan tärkeässä avauslu-
vussa ”Entisajan puutarhoissa – Kasveja, ihmisiä, histo-
riaa”, mutta kirjan kokonaisuus kärsii siitä, että lopetus
ei ole yhtä kunnianhimoinen kuin aloitus.

Johanna Ilmakunnas, apulaisprofessori
Åbo Akademi